

Asia: Hoikkanevan loppusijoitusalue, Kaustinen, Ympäristövaikutusten arviointiselostus (YVA)
(EPOELY/2293/2022)

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
kirjaamo.etela-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Luonnonvarakeskus (Luke) kiittää saamastaan mahdollisuudesta lausua Ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta (YVA), joka koskee Hoikkanevan loppusijoitusaluetta (Kaustinen).

2 Lausunto

Luke pitää vesistökuormituksen raskasmetallipäästöjen mallinnusta pääosin kattavana, mutta suosittelee viivytysaltaiden mitoitusta suuremman allastilavuuden 1653 m³ mukaan, jolloin pH:n neutralointiin jää enemmän aikaa myös rankkasateiden sattuessa. YVA raporttia parantaisi, jos läjityksen aikaista kiintoainekuormitusta analsiimihiekasta olisi pystytty arvioimaan. Raportin perusteella hiekan vedenläpäisevyys tiivistettynä on hiekka- tai silttimoreenin luokkaa, joten runsailla sateilla ja lumen sulaessa pintavaluntaa paljaan kasan päältä todennäköisesti esiintyy huomattavia määriä, mikä kasvattaa kiintoainekuormitusta kokoojaojiin ja sen kiinniottamisen tarvetta.

Köyhäjoessa elää sähkökalastusten perusteella joessa luontaisesti lisääntyvä taimenkanta, jota on myös tuettu istutuksin. Taimenen sisävesikannat leveyspiirin N67 eteläpuolella on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi. Köyhäjoen Jokinevan kohdalla 6.7.2021-31.1.2024 tehtyjen mittauksen mukaan Köyhäjoen virtaama on alimmillaan ollut vain 0,002 kuutiometriä sekunnissa. Vesistövaikutuksia ja haitallisten aineiden pitoisuuslisäyksiä arvioitaessa on käytetty laskelmien perusteena keskialivirtaamaa, joka on kertaluokkaa suurempi kuin alin mitattu virtaama. Lyhytaikaisetkin korkeat haitallisten aineiden pitoisuudet voivat kuitenkin olla vesieliöstölle kohtalokkaita. Jätevesien vaikutusta Köyhäjoen kalastoon ja muuhun eliöstöön tulisi arvioida tilanteessa, jossa joen virtaama on alhaisimmillaan, ja ottaa arvioinnissa huomioon eri aineiden yhteisvaikutukset sekä amalsiimihiekan kaatopaikan yhteisvaikutukset muiden hankkeiden (rikastamo ja kaivosalue) kanssa. Taulukossa 9-14, jossa on esitetty eri toimintojen yhteisvaikutuksia Köyhäjoen veden laatuun, laimennuslaskelmissa on käytetty keskivirtaamaa. Mittausjakson 6.7.2021-31.1.2024 keskivirtaama oli 0,67 kuutiometriä sekunnissa, siis yli 300-kertainen alimpaan mitattuun virtaamaan nähden. Hyvin alhaisen virtaaman tilanteessa veden laadun viitearvot todennäköisesti ylittyvät useiden haitallisten aineiden kohdalla.

Lajistovaikutuksia YVA-selvityksessä on arvioitu lähinnä linnuston, kasvillisuuden ja suurten nisäkkäiden osalta. Selvityksessä raportoitu lajisto näyttää verraten tyypilliseltä, vuosikymmeniä talouskäytössä olleen metsän lajistolta; uhanalaisia lajeja osuu harvakseltaan suurelle osalle tällaisista kohteista.

Lintujen osalta selvityksen ensimmäisen inventointivuoden (2022) ajoitus oli epäonnistunut, mutta aineistoa täydennettiin toisena kesänä (2023).

Hankealueen inventoinneissa havaittiin useita uhanalaisia tai silmälläpidettäviä lajeja, esimerkiksi pyy, metso, hömötiainen, töyhtötiainen, tervapääsky ja peltosirkku. Näistä vain jotkut pesivät hankealueella, jonka pesimälintulajisto vaikuttaa pääosin olevan vastaaville talousmetsäalueille tavanomaista. Linnuston voi katsoa enimmäkseen koostuvan metsäsuksession yleislajeista. Selvityksessä mainitaan myös pöllölaskennat, mutta näiden lajien huomattava ravintotilanteen mukaan vaihteleva kannantiheys vähentää laskentatuloksen käytettävyyttä.

Maaekosysteemien kasvillisuuden osalta YVA-selvitys on köykäinen, mutta oletettavasti inventoitujen talousmetsien kasvillisuuskin on suhteellisen vähälajista. Tarkastelu keskittyykin puuston raivauksen jälkeisiin muutoksiin, joihin kuuluvat avomaakasvillisuuden ja toisaalta haitallisten vieraslajien mahdollinen leviäminen tai runsastuminen. Selvityksessä pohditaan haitallisten vieraslajien, kuten lupiinin, leviämistä rakentamisen mukana. Tämän melko todennäköisenä pidettävän skenaarion suhteen selvityksessä ei esitetä varsinaista torjuntasuunnitelmaa, vaan lähinnä luetellaan toimia, joita tällaisissa tilanteissa kenties voitaisiin käyttää.

Hankealue ei osu suurpetojen elinpiirien keskeisiin maastonkohtiin, ja selvityksessä todetaan myös (aivan oikein), että hankkeen vaikutusalue on pinta-alaltaan pieni, kun taas suurpetojen reviirit ovat suuria. Hankealueella ei myöskään tiettävästi pesi liito-oravaa, ja sen lähimmät tunnetut esiintymispaikat ovat vajaan kilometrin päässä, luultavasti hankkeen vaikutusalueen ulkopuolella.

Selkärangaton- tai "huomaamattomampien" eliöryhmien aineistoja voi luonnehtia suppeiksi. Selvityksessä mainitaan, että hankealueen kaakkoiskulmassa on havaittu silmälläpidettävä rämekylmäperhonen. Uhanalaisuuden kannalta aivan keskeisiä lajiryhmiä, kuten epifyyttijäkälää, kovakuoriaisia ja lahottajasieniä, ei tutkittu lainkaan. Syynä saattaa olla inventointien työläys ja kalleus sekä kansallisesti käytettävissä olevien asiantuntijoiden vähyyys.

Rakentamisen ja hankealueen käytön lajistovaikutuksia on pohdittu em. inventointiaineistojen rajoissa. Aineistojen valossa lajistovaikutukset näyttävät varsin pieniltä, joskaan eivät olemattomilta. Kuitenkin hankkeen vaikutukset lienevät varovaisuusperiaatte huomioiden eri toteutusvaihtoehdoissa vähäisiä, muodostuen etupäässä rakentamisen ja toiminnan aikaisista hyvin paikallisista muutoksista kasvillisuudessa ja osin sitä kautta lajien elinympäristöissä. Muiden maankäyttöhankkeiden mahdollisia yhdysvaikutuksia hankealueen rakentamiseen ja toimintaan käsiteltiin lyhyesti, ja lajisto- ja luontotyyppivaikutuksia pidettiin hankespesifeinä.

Linnustoon ja nisäkkäisiin (saukkoa lukuun ottamatta) kohdistuvat vaikutukset koostuvat pääasiasta melusta ja ihmishäiriöstä (erityisesti liikenne), mutta myös metsän osittainen muutos avomaaksi muuttanee paikallisesti lajiston koostumusta. Hankealue ei selvityksen mukaan ole nykyisellään uhanalaisten lintulajien keskeinen pesimä-, levähdys- tai ravinnonhankintaympäristö.

Toteutusvaihtoehto VE2:n purkuputken rakentaminen voi väliaikaisesti samentaa vettä ja lisätä kiintoaineen määrää Köyhäjoella ja sen ympäristössä. Köyhäjoella on tehty havaintoja saukoista, joille saattaa aiheutua oletettavasti tilapäistä haittaa; purkuputken pää on suunniteltu oletetun reviirin yläpuoliseen virtaan. Analsiimihiekan suotovesikokeen perusteella analsiimihiekasta suodattuu sadeveden mukana mm. alumiinia, litiumia, natriumia ja piitä, joiden liukoiset

20.9.2024

2890/00 04 05/2024

pitoisuudet madaltuvat suotautuvan veden määrän lisääntyessä. Kuten selvityksessä todetaan, vesi voi silti olla hyvin emäksistä, millä voi olla vaikutusta vesistöjen vaikutuspiirissä oleviin kasviyhteisöihin.

Lajistovaikutukset kohdistuvat pääosin hankealueelle; laajemmalle ulottuvat vaikutukset ovat oletettavasti vähäisiä lukuun ottamatta Köyhäjokeen kohdistuvia veden laadun ja virtaaman muutoksia. Myös suorat suojelualueisiin kohdistuvat vaikutukset lienevät vähäisiä. Natura-alueisiin (erityisesti Vionneva) kohdistuvista vaikutuksista merkittävimpiä lienevät pölyämisen ja melun vaikutukset luontotyyppeihin ja lajistoon. Natura-alueita koskeva viranomaisraportti (liite 11) ei ollut saatavilla tätä arviota varten.

Erilaisten selvityksessä listattujen mahdollisten ympäristöhaittojen osalta ei yleensä esitetä varsinaista suunnitelmaa, vaan ainoastaan mahdollisia hillintä- tai torjuntakeinoja. Näin ollen jää epäselväksi, missä määrin haittojen estämiseen tai hillitsemiseen on ylipäätään varauduttu.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 20.09.2024 klo 10:21:21.

Lausunnon valmistelija(t):
Sirpa Piirainen
Ari Leskelä, Matti Koivula

Liitteet:

Tiedoksi: